

MONOGRAFIC

aran

ATH DIA

Número 27

16 MARÇ 2009

SERVEI DE GEOLOGIA
BIBLIOTECA DE COMUNITAT
& HISTÒRIA GENERAL
RC(467.1)/938

EXCURSIONS
NOTES

Sgnis r EMG d Mrç d 2008,
 SGR qsi tpiqe s lctors d l
 Mñin e s consilde cma th
 diari + ljut n Lhda: psse d
 79.000 a 93.000 lctors
 diaris.

Fictcions: èm 4.000 +!

Opcions

Tà darrèr

Es naues tecnologies
 que mos senhalen notícies
 més, de tostemp,
 era informacion més
 completa que l'as
 cada dia en...

SEGRE

Mercés per hèr-mos a vier eth **líder!**

4

J. Gavaldà
Entrevista ath
geològ deth
Conselh Generau
d'Aran.

per Anna Geli

14

Saboredo
Ua auta manèra
de conéisher
era Val de
Ruda

per Jaume Barrull

107

Eth 'trekking'
caushigue fòrt e se
convertís en ua
manèra de
conéisher eth país.

per M.Aristregi

A plaser

Cossetània acabe de publicar eth libre *50 ascensions fàcils pel Pirineu català*. Edart? Non. Ges en plea sason d'ostiu e arrespon a ua demana que se cotize ar ascens: eth torisme respectuós damb eth miei ambient. Cada viatge son mès es que cerquen era patz e eth paisatge. Açò non vò cap díder guardar-se-lo passivaments. Ven a díder parcar eth 4x4 e cauçar-se ues bòtes entà gaudir-lo damb sen. O calar-s'i a mès velocitat, ath ritme d'ua BTT. Eth *trekking* e eth cicloturisme dralhen fòrt. Institucions e enterpreses apòsten per un producte diferent que pòt practicar-se damb desparièra intensitat, çò que permet daurir-lo tant a esportistes com a familhes.

22

Sus arròdes
Aran recupère eth
son centre BTT
damb nau
itineraris

24

Colomèrs
Eth Pirenèu mès
vèrge e ath
madeish temps
accessible.

28

Fotopres
Bèca Fòtopres
entà Mikel
Aristregi, que
dèishe era Val.

per Anna Sàez

Edite Diari Segre, S.L.U.
Depòsit Legau: L-1160-05.

aran
ATH DIA

President: Robert Serentill Utgés.
Director Executiu: Juan Cal Sánchez.
Coordine: Anna Sàez Mateu.
Maquetacion: Anna Barcala Sirvent.
Impression: Lerigraf SLU.

Damb eth supòrt dera
Generalitat de Catalonha

 **Generalitat
de Catalunya**

e eth Conselh Generau d'Aran

 **Conselh
Generau d'Aran**

e era colaboracion dera

 **Catedra d'Estudis
Occitans
dera Universitat de
Lheida**

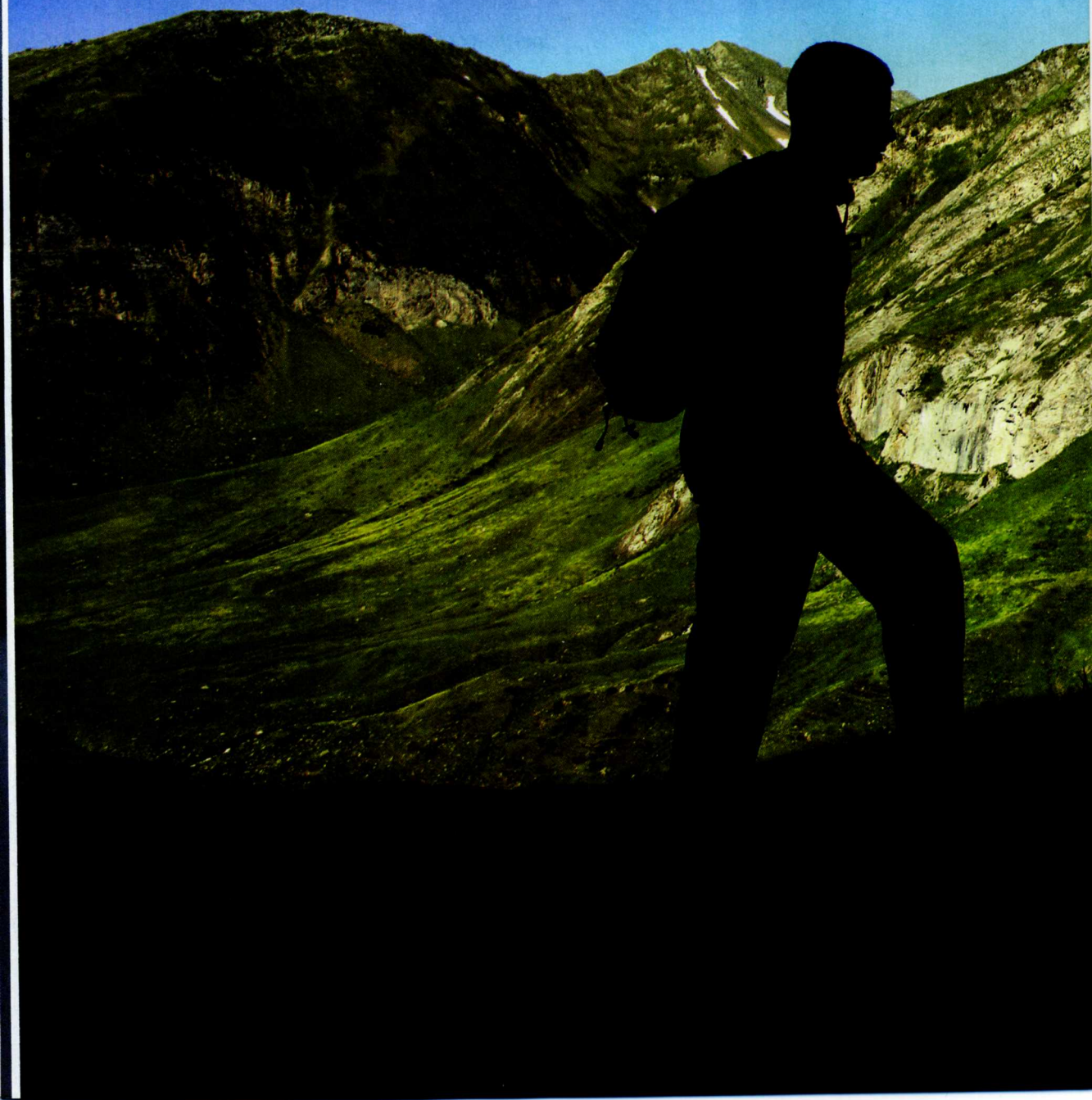
Collaboren en aquest numerò: Mikel Aristregi, Francèsc Boya, Aitor Carrera, Angelina Cases, Mireia Faure, Anna Geli, Xavi Gutiérrez, Eisharc Jaquet, A. Marqués, Maria Monge, Jèp de Montoya, Alba Orrit, Jusèp Loïs Sans, Jordi Suijs, Xavier Ubeira e Andreu Vidal

4 EXCURSIONS

Aran en ro

per Mikel Aristregi

FOTOS: R. LÓPEZ MONNÉ (TORISME VAL D'ARAN) E MIKEL ARISTREGI

ta

ETH TREKKING CAUSHIGUE FÒRT

Plan melhor tard que jamès. Era mòda des predadors sus arròdes, coches de grana potència e pòc respècte en çò que tanh ath miei ambient son demodé. Arren melhor qu'eth senderisme entà impregnarse de paisatge. Aguesta naua modalitat de torisme tranquil s'impause ena val d'Aran. Autant eth Conselh Generau coma es enterpreses privades deth sector toristic an prenut bona nòta e an començat diuèrses iniciatiues entà redescubertar eth país. Aguestes son bères ues des prepauses.

Es de Cabau. Era Val d'Aran a un paisatge que non existís enes d'aites vals.

ràcies ara dubertura de dus nau refugis sauva-di ena Val d'Aran, era Honeria ena Val de Toran e Conangles ena Boca sud deth Tunèl de

Vielha, est'an passat se creèc un nau circuit de *trekking* que recor es pòbles e zònes mes significatiues des montanhes d'Aran.

Eth Setau Sagèth ei ua trauèssa circulara que comence e acabe en Vielha, damb 103 quilomètres de recorregut e 9.100 mètres de desnivèu acumulat. Trauèsse tres còthi de montanha plea d'istòria e tradicions: eth Còth de Guerri de 2.320 mts, eth Pòrt d'Arrius de 2.340 mts, anciana rota de trasumància e zòna a on se tròben es majors lacs d'Aran, e eth Pòrt de Vielha, que damb es sòns 2.470 mètres ei eth punt culminant dera trauèssa e a on mos senteram coma es nòsti accessors quan la crotzauen coma unic punt d'accès entre es dus costats, ara amassadi peth tunèl.

Er itinerari recor en gran part eth camin de gran recorrut GR 211 e ei pensat entà hè'c en 5 etapas. A tanben un mercat caractèr culturau e d'auviatge, donques qu'era prumèra etapa transcor peth "Camin Reiau", camin que comuniqua es pòbles d'Aran, enes quaus se pòden visitar quauques des melhors mòstres der art romaníc. Ath delà, tres des cinc finaus d'etapa son en tres pòbles dera Val, çò que hè possible conéisher es aspèctes culturals deth territòri, ath delà des paisatgistics.

Eth forfait "Setau Sagèth" da opcions a dus nivèus de lotjament e includís un carnet de rota entà sagerar en cada etapa, un mapa dera Val d'Aran e un Road-Book der itinerari, atau coma ua sèria de servicis includidi. Es principaus servicis que la diferèncien d'aites trauèsses deth madeish tipe ei qu'includís ua assegurança d'assistència e accidents incorporadi e que i a transport der equipatge en cada etapa, entà pr'amor qu'es persones poguen realizar eth recorregut sonque

Eth Còth de Lunfern. Ath hons era Maladeta.

Tanben se pòt barrejar senderisme damb istòria. Eth resultat son 17 rotes de trekking qu'aufrís era enterpresa d'activitats en er entorn naturau Camins en convèni damb eth Conselh Generau.

Romeus francesi baishant eth Pòrt d'Òria.

damb es causes qu'auràn de besonh pendent eth dia, çò que resulte plan mès comòde. Entad aqueri que siguen mès en forma, eth *trekking* tanben se pòt realizar en 4 o 3 etapes. Existís tanben un descompde entad aqueri qu'agen era carta de federat en montanha.

Mès aguesta qu'ei sonque ua des diuèrres prepauses. Tanben se pòt barrejar sendeisme damb istòria. Eth resultat son 17 rotes de *trekking* qu'aurís era enterpresa d'activitats en er entorn naturau Camins en convèni damb eth Conselh Generau d'Aran. Ua dotzena d'aguestes rotes transcorren per camins

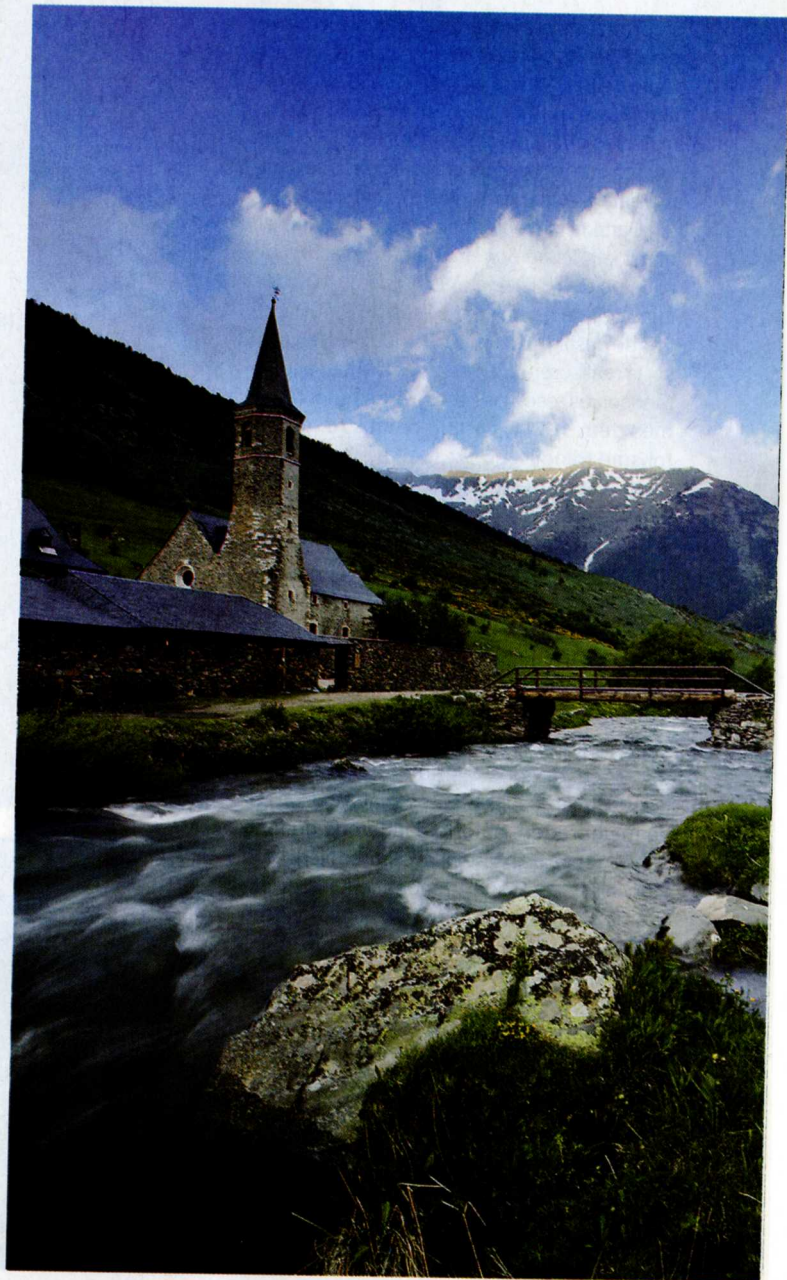
istorics, damb un totau de 40 quilomètres circulables. D'aguesta forma, se pòt practicar *trekking* en tot seguir es itineraris qu'utilizauen es nòsti ancessors entà desplaçar-se pera val. En concrèt, ua trentia des 40 quilomètres mercadi entath torisme, des de Montgarri enquiara termièra francesa, corresponen as ancianes rotes que junhien es pòbles aranesi.

QUATE CRESTES, QUATE LENGÜES

Era madeisha enterpresa Camins a lançat en mercat un producte toristic fòrça singular. Jos eth lèma *Quate crestes, quate lengües*,

En tot mercar es camins istorics. Ara dreta, eth santuari de Montgarri.

Ua trentia des 40 quilomètres mercadi entath torisme, des de Montgarri enquiara termièra francesa, corresponen as ancianes rotes que junhien es pòbles aranesi.

Setau Sagèth ei ua trauèssa circulara damb inici e finau en Vielha, damb 103 quilomètres de recorregut e mès de 9.400 mètres de desnivèu acumulat.

se prepausa era ascension a quate crestes deth Pirenèu francés (Pic du Gar), aragonés (Tuca de Salvaguardia), catalan (Pic deth Portarro) e aranés (Montarto). Eth desnivèu qu'acumulen es quate crestes supère es 8.000 mètres, çò que requerís ua preparacion fisica minima entà afrontar es 4 dies d'excursion.

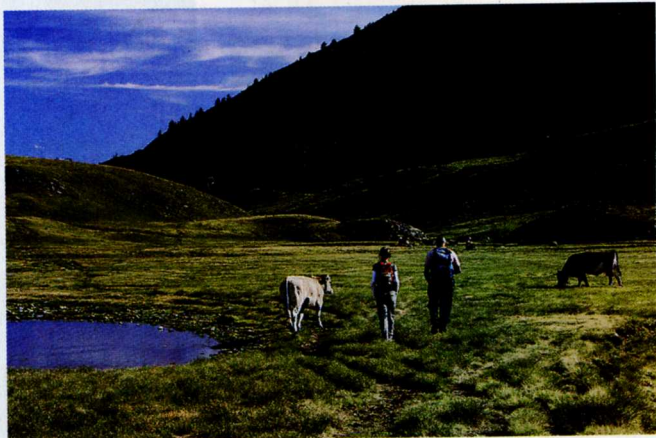
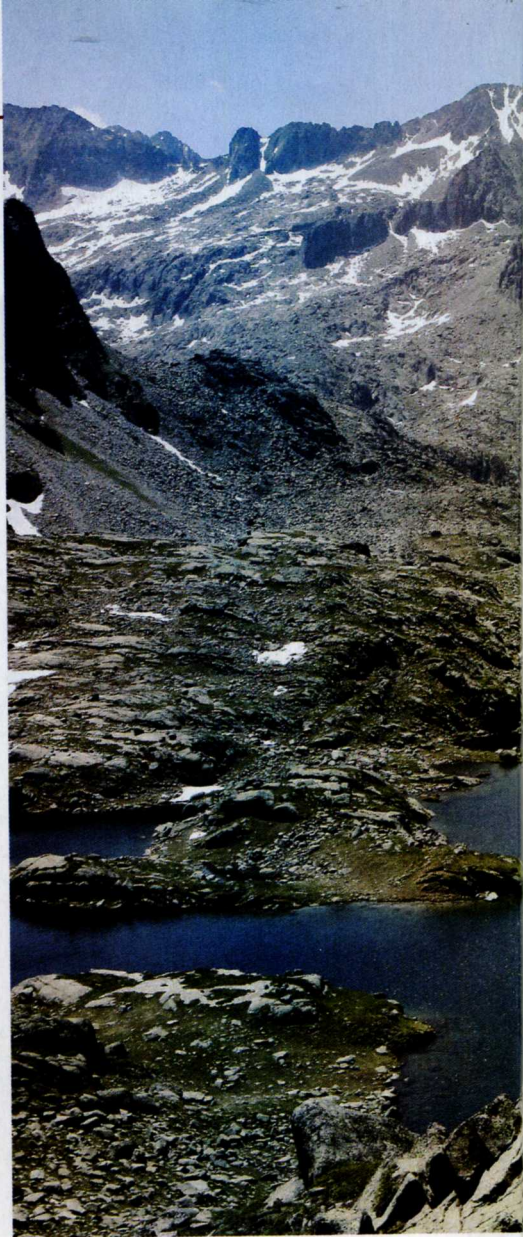
Camins inicièc era sua marcha hè un an damb eth *Setau Sagèth*, ua trauèssa circulara damb inici e finau en Vielha, damb 103 quilomètres de recorregut e mès de 9.400 mètres de desnivèu acumulat. Pendent est'an passat la realizèren 152 personas e entad aguesta sason es resèrves s'an dejà incrementat en mès deth 100%, çò que demòstre, qu'eth torisme tranquil, que respècte eth miei ambient e avalore eth riquièr culturau de territòri ei en augment. De hèt, ara fin de 2007 era Generalitat de Catalonha anoncièc per boca deth conselhèr Joaquim Nadal que se trabalhaua ena potenciacion deth senderisme en Naut Pirenèu e Aran. Nadal, en concrèt, parlèc de 146 naues rotes que s'incluriran en un plan estrategic entà potenciar aguesta activitat e restacar-la ara aufèrta otelèra e de restauracion.

"Existís eth besonh de melhorar es infrastructures, equipments e senhalizacion entà melhorar era aufèrta d'itineraris de long recorregut e de passejada", afirmèc Nadal. Eth conselhèr destaquèc, tanben, era importància de "transformar eth vielh excursionisme en naues formes entà restacar-les ara aufèrta otelèra, era restauracion e es visites guidades". D'aguestes 146 rotes, 47 transcorren peth Palhars Sobirà; 27 peth Jussà; 23 pera comarca der Alt Urgell; 18 ena Nauta Ribagòrça; 22 ena Cerdanha e 11 en Aran.

ARAN EN ROTA

Non ei cap casual eth títol generic que dirígís aquest reportatge. Eth Conselh Generau d'Aran a endegat ua imaginativa prepausa ena

Magnifica vista sus er estanh des Mangades. Dempús, entath refugi.

16 MARÇ 2009

Centre d'Estudis i Recerca
Sociològica i Cultural
SERVEI DE BIBLIOTECARIES
Biblioteca de Comunicació
& Hemeroteca General

Aran en rota presente era realitat territoriala dera Val a traucers d'ua excursion que s'acompanhe damb explicacions de caractèr culturau e patrimoniau.

quau senderisme e cultura van amassa enes sies terçons dera Val d'Aran.

Eth conselhèr de Torisme, Juan Antonio Serrano, e era cap de Cultura e Politica Lingüistica, Maria Vergés, presentèren recentaments Aran en rota, ua iniciatiua que coordina Torisme e eth departament de Cultura e Politica Lingüistica deth Conselh Generau d'Aran e que prepausa ua rota jornaliera en cada terçon d'Aran.

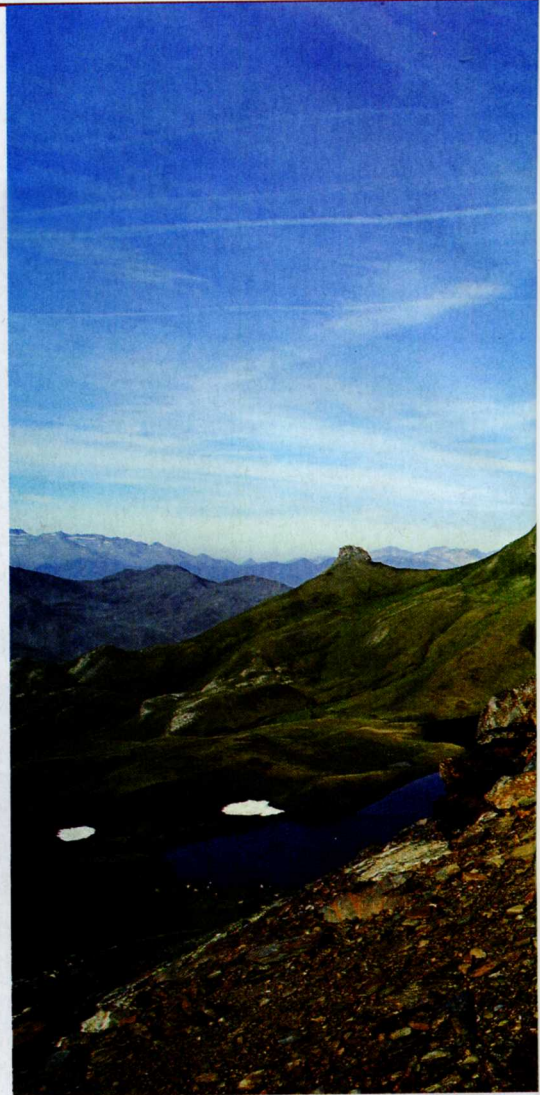
Se tracte de hèr a conèisher era realitat territoriala dera Val a traucers d'ua excursion que s'acompanhe damb explicacions de caractèr culturau e patrimoniau. Ua naua manèra de conèisher eth país que guanhe adeptes dia a dia a mesura qu'augmente era acupacion toristica dera sason d'ostiu.

TRANSPORT PUBLIC

E, çò qu'ei mès d'interessant d'Aran en Rota: en tot utilizar eth transpòrt public. Era equipa de govèrn deth sindic Francés Boya a totemp destacat eth besonh de potenciar aguest servici public. E quina melhor manèra de promocion qu'ua excursion guiada jornaliera.

E ath delà, se descentralize era aufèrta toristica. Toti contenti.

Mines d'urets. Ath hons, estanh de Montoliu. Dejó, era gran paishèra de Restanca.

JORDI GAVALDÀ

ARRIBÈC ena Val en tot hèr trabalhs de geologia a trauèrs d'ua empresa de prospeccion minera. En acabar d'estudiar comencèc a trabalhar damb eth Servici Geologic de Catalonha e comencèc a interessar-se en es lauègi. En aguesti moments, eth sòn trabalh d'iuèrn en Conselh, qu'ei era prediccion de lauègi en itineraris de montanha. En ostiu, ei immergit en tot aquerò qu' entore era montanha.

per Anna Geli

FOTOS: MIKEL ARISTREGI

“Cau promocionar eth torisme tranquil. Cada cornèr dera Val a eth sòn encant e cau trapar-lo”

Jordi Gavalrà ei geològ Conselh Generau d' Aran. En ostiu, ei immergit en tot aquerò qu' entore era montanha, coma eth senderisme, era bicicleta de montanha, e d' auti ahèrs coma era recuperacion des mines que i auie auut ena Val, coma es de Liat o es mines Victòria.

Vos siguéretz un des precursors en hèr ua guida de bicicleta de montanha pera Val d' Aran enes ans 90...

Atau qu'ei, en an 1990 amassa damb Ricard Novell, es dus fòrça aficionadi ara bicicleta de montaha, editèrem era prumèra guida de BTT (Bicicleta tot terren) que i auie enquiath moment dera Val e la nomentèrem, *Era Val d' Aran damb bicicleta de Montanha*. Aguesta guida s'a mantengut coma era unica e de referéncia en itineraris enquia hè quate ans, qu'un aute company, Pere Oller, n' editèc ua auta e qu'ei era guida dera Alpina

de BTT dera Val d' Aran. Tanben des deth Conselh s'an prebotjat bères publicacions d'itineraris de bicicleta.

E en relacion ara bicicleta tot terren, quina a estat era evolucion dera madeisha?

Tot comencèc damb eth boom dera BTT a prumeries des ans 90, dempús s' arturèc, e ara semble que torne a reviscolar damb ua bona basa de gent que practique era bicicleta e damb productes dejà especifics en mercat. A compdar der an 98, des deth Conselh comencèrem a plantejar-mos de hèr ua senhalizacion de rotes BTT pera Val, en aqueth moment en Catalonha se hège quauquarren e dejà en França, existien es coneishudi centres BTT coma eth de Luchon, Bagnères de Bigòrre, eca, e nosati prenèrem era madeisha idia. Tot açò coincidic mentre era Federacion Catalana de ci-

clisme importaue aquest modèu francés e qu' acabèc en tot implantar-se en Banyoles. En an 2000 senhalizèrem ena Val d' Aran 100 quilomètres de circuit e 7 rotes de BBT damb era normativa des centres BTT. Totun, non s' acabèc de hèr un plan de mantenença e de promocion seriós. Arunan decidírem de reviscolar eth centre BTT, e ara que s'a hèt un dessenh totaument nau de BTT, en tot passar de 7 rotes a 26 ath delà dera senhalizacion deth Camin Reiau, e de 100 quilomètres de circuit a 450 quilomètres. Tot açò tanben s' a podut hèr gràcies ara inversion qu' a hèt Torisme Val d' Aran, Turespaña, e d' autes subvencions mès petites. Alavetz donc, qu'auram un Centre d' acuelhuda en Vielha, Copos, que se n'encuedarà de hèr era sua part de mantenença des rotes amassa damb eth Conselh. Pendant aquest mes anaram plaçant es

divèrses senhalizacions que manquen tà començar a foncionar. Tota aguesta informacion se poderà veir a trauers des triptics, ena pagina de Torisme Val d' Aran, e ena deth Conselh. Mès qu'era idia finau ei plaçar toti es itineraris de forma digitau entà qu' es aficionats poguen descargar es rotes o es tracks enes sòns GPS. Ua auta innovacion qu' a estat eth hèt de plasmar enes triptics de BTT er indicatiu de d' autes iniciatives de bicicleta de montanha tà auer en un solet huelheton tota era informacion restacada damb era bici. Ei eth cas dera

senhalizacion der itinerari der Aran Bike o des dus productes mès importants que i a en Estat de BTT com son Pedals de Foc e Pedals d'Occitània. Fòrça gent ven a hèr era Pedals de Foc e non saben qu'ena Val d' Aran i a un centre BTT fòrça important. Tanben indicam es Centres BTT francesi que i à mès apròp.

E en çò que tanh as guides d' excursionisme? Coma a estat era evolucion des camins aranesi?

Ben, guides d'excursionisme n'í a auut fòrça des de temps ençà. Dejà des de

primeries de sègle, damb Juli Soler i Santaló. Ena Val, abantes des ans 90, non i auie cap camin senhalizat de long ne cuert recorrut, sonque i auie eth GR11 que passau pes refugis deth sud dera Val, e que mercaue era co-neishuda transpirenàica, ei pr'amor d' aquerò que comencèrem a hèr un producte que prene forma en tot hèr un hilat pròpri de camins dera Val d' Aran. Prumèr se pensèc en hèr ua union entre eth GR10 e eth GR11, e dempús vedèrem que se podie her un camin circular unic que la nomentèrem GR211 e qu' ei eth camin que da eth

JORDI GAVALDÀ:

“Ena Val d’Aran, abantes des ans 90, non i auie cap camin senhalizat de long ne cuert recorrut, sonque i auie eth GR11 que passaue pes refugis deth sud dera Val”

totan ara Val d’Aran. Aguest GR (Gran Recorregut) qu’ei circular, se hèc damb 5 variantes e 5 PR (Petits Recorreguts) e Torisme Val d’Aran comencèc a hèr es publicacions e qu’auem auut enquiara. Totun, tot açò a evolucionat en tot recuperar camins istorics dera Val qu’èren lèu desbrembadi, e per aquerò, enguan les auem pintat toti damb un color aurid, qu’indique qu’ei un camin istoric, ei a díder, que non depen dera Federacion senon qu’ei eth Conselh eth que ne hè eth mantieniment, com per exemple, eth camin que puge d’Aubèrt tà Baricauba, que dejà ère senhalizat mès que non ère pintat ne auie era consideracion d’istoric.

Ia relacion toristica tamb eth sud de França en çò que tanh as camins?

È uns ans que se hèc un triptic des zònes minères der Ariège e dera Val d’Aran, que dempús a servit entath darrèr projecte d’Interreg III. Per aquerò era majoria de camins que mos unissen ar Ariège, que son es camins minères de prumeries deth sègle XX e que tanben se hègen a servir entath comèrc o entàs peisheus. Aquiu s’i trape eth Pòrt d’Uret, eth Pòrt dera Horqueta, eth Pòrt d’Òrla e Pomagireta, tot açò des dera part francesa, mès que des dera part non-francesa auem era guida que s’apèrè “Es Transfronterès” e que son 8 torns des d’Andorra enquiara Val e entre er Ariège, eth Palhars e era madeisha Val. Uns itineraris qu’a nivèu de senderisme se promocionen fòrça.

Quines penses que poirien èster

d’outes alternatives toristiques res-tacades ara bicicleta o ar excursionisme ath delà des que dejà existissen?

En çò que tanh ara bicicleta, per exemple, i a eth mercat deth descens damb bicicleta, e en Luchon i a ua fòrta implicacion en aguest ahèr. Actuauments en Baquèira se pòt pujar damb eth tele-sèra e dempús tanben hèr descens, tot e qu’ei ua alternativa ne poiriem díder “light” e qu’ath delà non ei senhalizada. Ei important tanben dar-li un reviscolament a tot eth ahèr dera bicicleta de carretèra, pr’amor qu’existissen pistes que son engondronades e qu’arriben enquia zònes coma era Artiga de Lin, Saut deth Pish, Baricauba, o eth torn de Bossòst-Arres. De hèt des deth Conselh ja i a un projecte en eth quau se senhalizaràn es pòrts aranesi com eth dera Bonaigua, eth Portilhon, Beret, eca. Tanben s’a parlat de complementar era aufèrta en senderisme damb es vies ferrates, mès que cau temps e dedicacion senon volem que queden obsoletes.

Eth Palhars a ua espleita des activitats en arriu plan mès grana qu’ena Val, e en Boi se coneish fòrça eth sòn romanic, qu’ei lo que penses que definís era Val com atractiu toristic?

Era Val d’Aran a un paisatge que non existís enes d’outes Vals. Passe qu’a viatges eth Palhars Sobirà ei de color aurid e era Val tostemp ei verda. Es recorsi naturaus qu’auem aciu non les an cap en d’auti lòcs, per aquerò era Val gaudís d’uns recorsi paisatgistics e culturaus particulars pr’amor

entrevista

qu'en un maitin, per exemple, pòs hèr un torn en tot caminar e en tot passar per 7 pòbles damb patrimòni culturau. O passejar o anar en bici e veir eth Saut deth Pish e eth musèu Joanchiquet. Un auta des causes importantes qu'ei eth reconeishement deth patrimòni des camins que i a ath long dera Val, que son fòrça. Un camin ei polit quan ei cuedat, quan er empeirat se manten de hè fòrça ans, quan ei dalhat e pensi que non i a massa consciència dera sua valor. Perque se non as patrimòni, que vas a véner? Un camin reiau non se pòt engondronar pr' amor d'èster patrimòni

Quin ei eth futur dera activitat toristica ena montanha?

Pensi que cau promocionar eth Torisme tranquil. Era gent quan arribe ara Val, un dia va tà Andòrra, un aute va tà Lourdes, un aute tà Boí e acaben en tot hèr mès quilomètres que non pas arren mès. Se queden ua setmana e "ja ac an vist tot", quan en realitat non an vist arren. Per aquerò ei important eth concèpte de torisme tranquil, pr' amor que cada lòc, cada cornèr dera Val a eth sòn encant e cau saber trapar-lo. Passejades de maitin, gaudir dera natura, des pòbles. Entà hèr tot açò, ara gent l'ac as de dar d'ua manera fòrça aisida. Tanben fòrça gent coneish era Val pr' amor der excursionisme que se promò ena zòna deth Parc Nacionau, com era trauèssa des refugis, a on fòrça gent ei pendent ua semana sonque naut ena montanha mès sense baishar tara Val e ath delà era Val a encara lòcs que se pòden descurbir e que non sonque viuren ath torn d'Algüestortes.

A Saboredo pera Val de Ruda

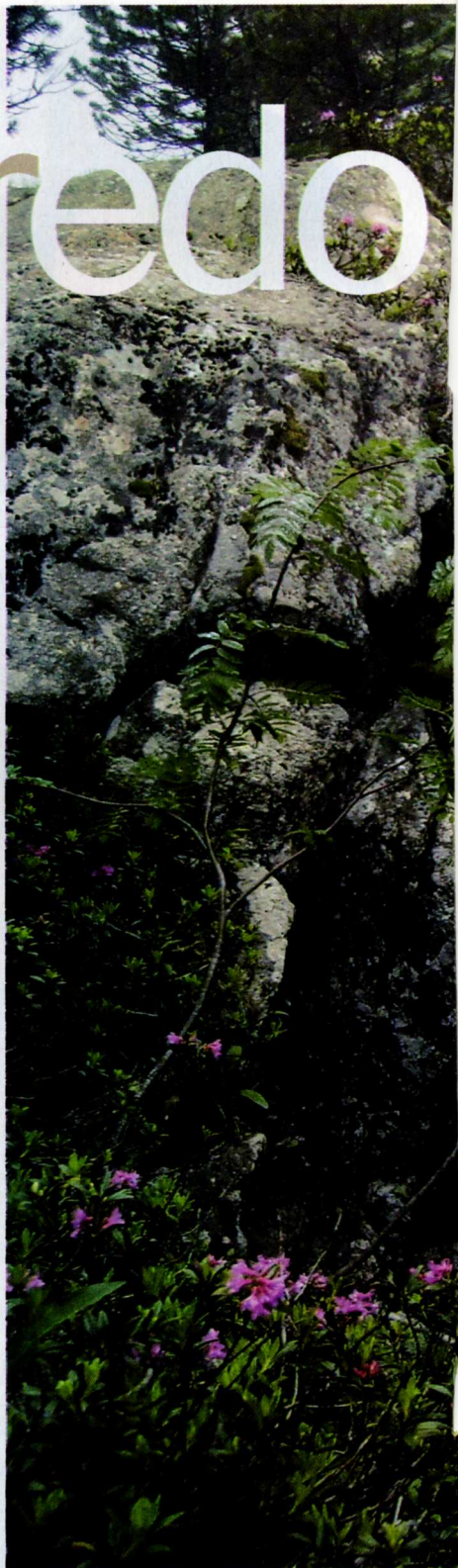
ESTONANT CAMBI DE PAISATGE

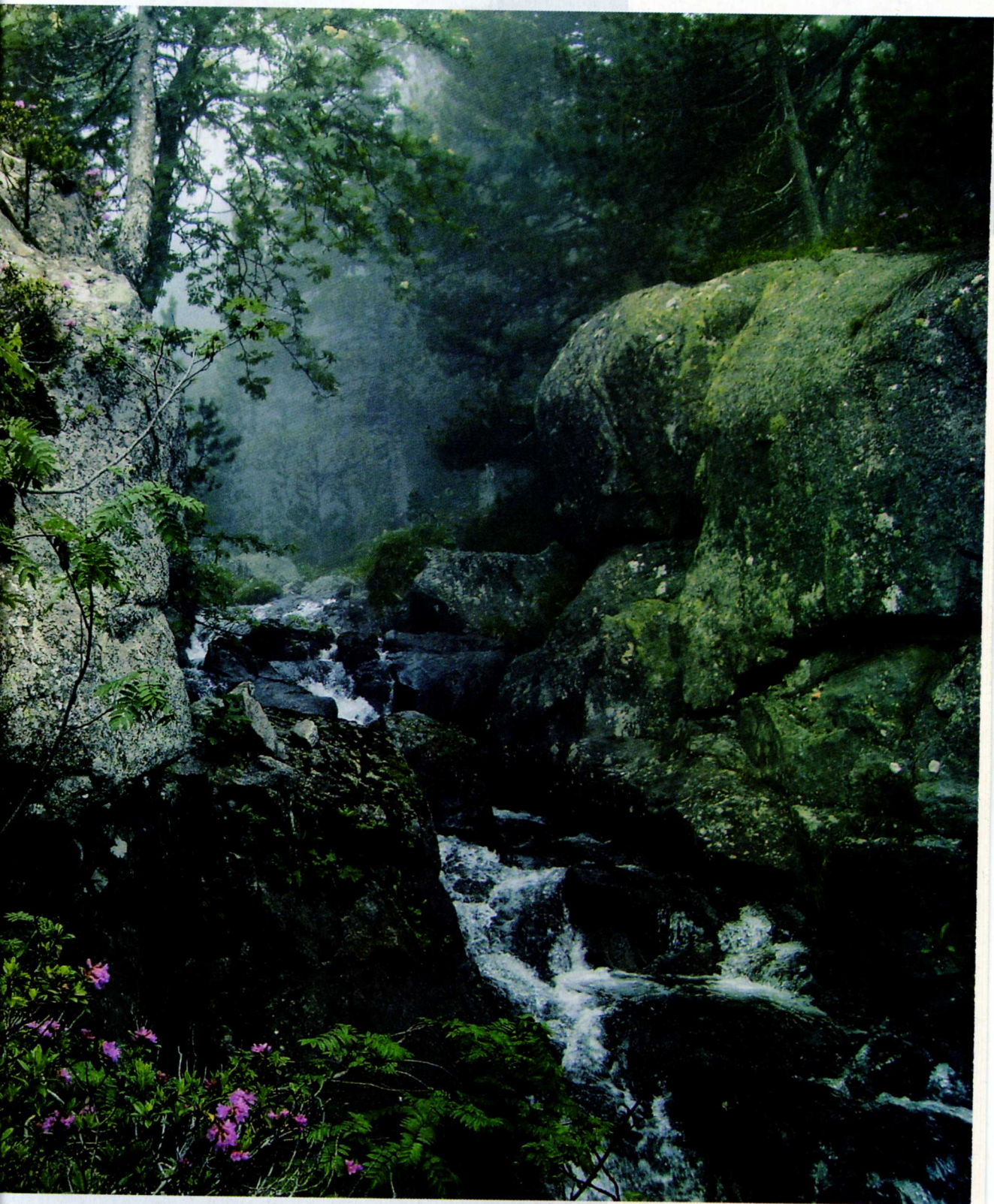
Tèxt e fòtos: **Jaume Barrull**

Baqueira, maugrat eth prètz exorbitat des sòns apartaments, ei coma ua petita ciutat dormitòri de bastisses grises e gigantesques caoticament bastides ath torn d'un telecabina, estacion transportadora d'esquiaires ath Plan de Beret. Era maquinària immobiliària aranesa sembla víuer isolada dera crisi qu'assètge era península e expandís es sòns domenís pera val, en tot trabalhar a ritme frenetic de cara ara incèrta sason d'esquí. Hièstres e locaus barradi, òbres per tot e pògui toristes ei era fotografia d'un deluns de junhsèga a prumèra ora. Es grues, es hormigoneres e es camions plei de tarcums non son mès, qu'un presagi de çò que mos demore. Se gessem de Baqueira entà préner eth pòrt dera Bonaigua, en quilomètre 38, ath darrèr d'un pannèu d'Estèrri e Sòrt, a man dreita comence ua pista fòrça

bona que baishe entara val. Ath hons i vedem era grauèra d'a on minge era afamada construccion, totun mès enlà i a era Val de Ruda, paratge atlantic as pòrtes deth Parc Nacionau d'Aigüestòrtes, ath limit dera Val d'Aran.

Era pista baishe e lèu podem divisar eth Pontet de Ruda, a on un pannèu mos avertís que mos cau circular pòga pòc, que mos podem trobar fauna sauvatja e qu'a partir d'aqueth punt tot ei responsabilitat deth conductor. En tot trauessar er arriu trobam un horcalh, eth camin dera dreita ei era pista que puge de Saboredo (sonque bona entà 4x4 tà torismes fòrça nauti e ardots) ei per a on transcor eth GR-211-4 (via de senderisme de Gran Recorregut mercada damb dues franges blanca e vermelha). Nosati auem de préner aguest camin tara esquerra, en tot en-hilar val ensús entre prats e bères cabanes convertides en petiti refugis particu-

DONADES TEQUICUES

BAQUEIRA – PÒNT DE LOCAMPO
5 KM PER PISTA CIRCULABLA DAMB
TORISMES NAUTI E PRECAUCIÒN. 1 ORA EN
TOT CAMINAR.

**PÒNT DE LOCAMPO – BARRATGE DE
SABOREDO**
(1 ORA 45' EN TOT CAMINAR. ISE PÒT
ESTAUVIAR 30' SE SA UN TOT TERREN E SE
VÒ APURAR ERA PISTA ENQUIARA FIN)

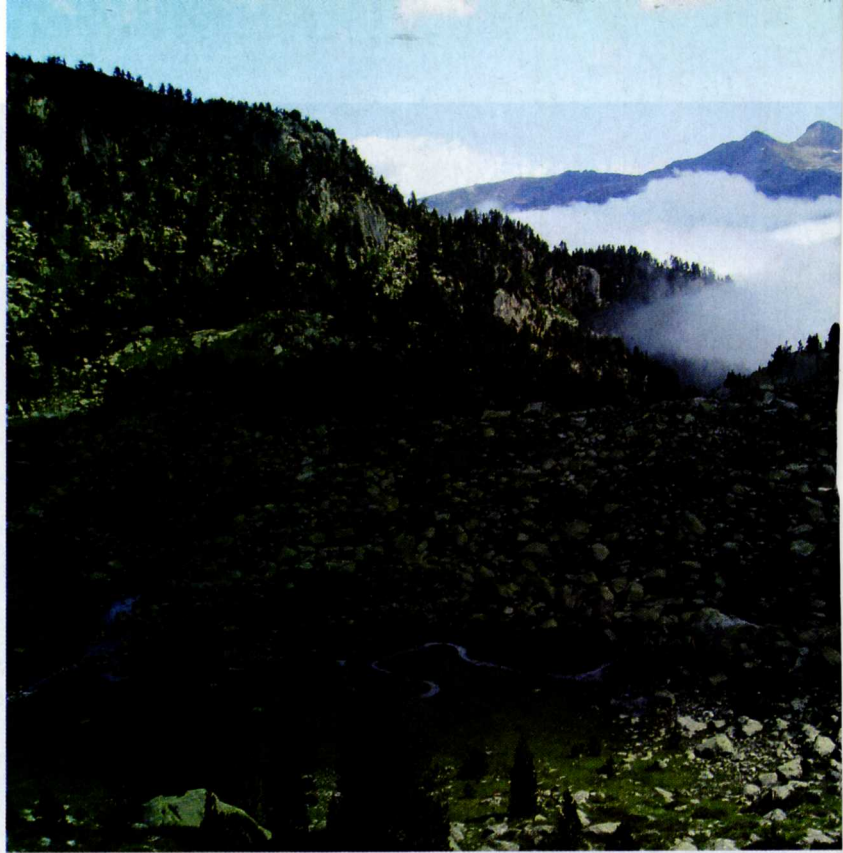
BARRATGE DE SABORERDO – REFUGI
30' EN TOT CAMINAR

DESNIVÈU ACUMULAT DETH PÒNT DE
LOCAMPO ATH REFUGI. 650 MÈTRES.

lars. Es accèssi que son engodronats, e un torisme non guaire baish pòt auançar damb cèrta tranquillitat (a despièch qu'en burèu de torisme de Vielha afirman que sonque s'i pòt accedir damb tot terren).

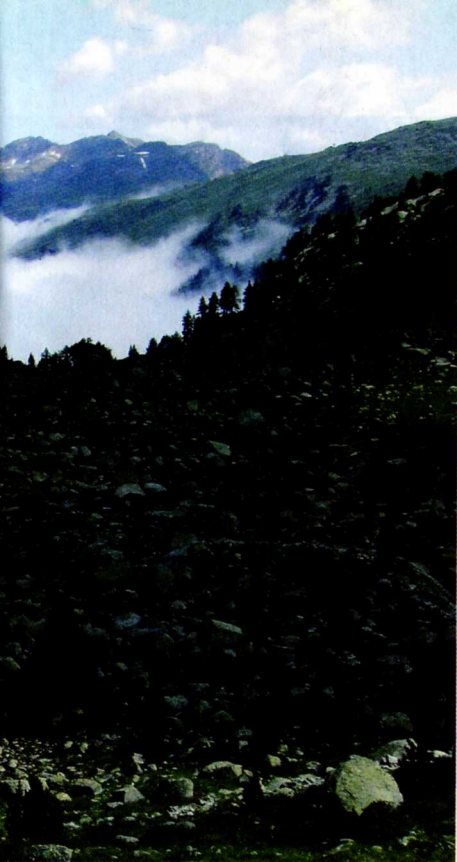
Lèu dempús de quate quilomètres trobam dues cabanes mès e eth camin trauèsse er arriu peth pònt de Locampo. A compdar d'aguest punt era pista s'endurís e ei aconselhable non riscar mès enlà, i a espaci entà parcar sense destorbar eth pas d'auti veïculls. Des d'aqueth punt, en tot seguir era madeisha pista, en mieja ora arribam en limit naturau entàs coches mondans encara que siguen tot terren. S'acaben es prats e comence un frondós bòsc de caractèr atlantic. Mos cau seguir eth camin evident, daurit pes hidroelectricques enes ans cinquanta. A prumèra vista semble ua cauçada romana, e non còste guaire imaginar-se eth trabalh precari e tormentat des qui la tracèren ara hè miei sègle, en tot arrenjar damb paciència eth pas per a on pujauen mulles e òmes entà bastir era petita paishèra e centraleta de Saboredo, connectada per ua gòrga sosterranha que trauèsse eth Tuc Gran de Sendrosa damb er estanh de Colomèrs.

Era via, constantaments aucupada pera aigua deth desgèu e es ploques que s'escor montanha enjós, se cale en bòsc frondós, d'auets nauti e rica vegetacion. Ei impossible perder-se e era brusor der arriu que baish e a viatges saute qu'ei constanta. Ath long deth camin trobam es mèrques deth GR. Pòga pòc guanham nautor, en tot daurir-se prats e clarières, se diboishen es parets de granit que conformen eth Pirenèu mès dur e mos

Ruda, amb ua broma capriciosa.
Dejós, pic e lac de Saboredo.

Des deth refugi se pòden hèr incursions ath Lac de Naut, eth Glaçat o eth Major de Saboredo, en tot gaudir d'ua jornada tranquilla jos era Sèrra, en tot coïncidir damb excursionistes que hèr 'Carros de Foc'.

apropam ara fin dera pista. En Barratge de Saboredo ei a on podem constatar que pòga pòc cambie eth paisatge. A compdar d'aquiu s'obsèrve damb claretat es montanhes espelades per a on s'escampen es pistes de Baqueira. Tara esquerra trobam un pannèu que mos anóncie eth refugi de Saboredo, podem veir bèra hita (corròps de pèires entà mercar eth camin) e es mèrques deth GR. Aguestes senhaus mos indiquen qu'auem de préner eth camin que comence aqui madeish. A compdar d'aguest punt enquiath refugi, era ascension non ei cap guaire pronunciada, e se seguís aisidaments sense besonh d'èster guaire pendent des abondiues hites e senhaus pintades. Er entorn ja ei de nauta montanha, e maugrat èster ostiu podem observar petites plaques de nhèu que resistissen eth pas deth temps e es nautes temperatures.

Eth refugi non s'intuís enquia que non i ès deuant, demore amagat ath darrèr d'un petit ressaut, encarat a sud. A 2350 mètres, eth Refugi de Sabo-

redo rèste dehòra deth limit deth Parc Nacionau mès forme part dera rota des Carros de Foc, hèt qu'a reviscolat era sua activitat. Ei sauvat tot er an per Julian, un joen dera Val d'Aran que, a banda de gerir eth Refugi e es servicis, a estat un punt de referéncia entà daurir ua considerable escòla d'escalada ena zòna. Blòcs de toti es nivèus, lèu tres centes vies d'escalada esportiu e nombrosi itineraris de classica convertissen a Saboredo en un petit paradís entàs escaladors de tota sòrta. Des deth madeish refugi se pòden hèr incursions ath Lac de Naut, eth Glaçat o eth Major de Saboredo, en tot gaudir d'ua jornada tranquilla jos era Sèrra que pòrte eth madeish nòm, en tot coïncidir damb quauqui excursionistes que hèr Carros de Foc, pescadors isoladi e pacients que demoren enganhar trueites o es dues mules que Julian a entà transportar minjar o bombones de butan. Eth retorn, coma era anada, ei fòrça doç, un traçat pòc abituau entà èster nauta montanha.

Imatge de bruma pendent eth trajècte.

Sus arròdes

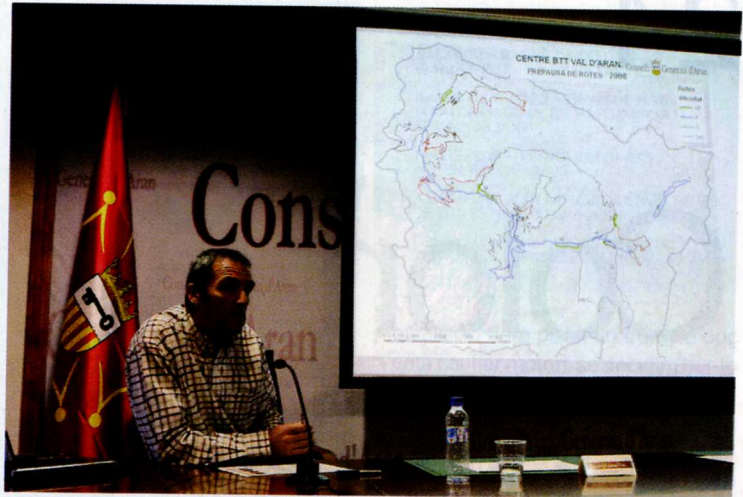
Aran recupèra eth sòn
centre BBT

per M. Aristregi

FOTOS: MIKEL ARISTREGI

Eth Conselh Generau a apostat fòrt peth sòn centre BTT damb ua importanta ampliacion des sòns recorreguts, en tot passar de 118 a mès de 450 quilomètres circulables aguesta sason. Se tracte de rotes dividides en 28 itineraris de quate nivèus de dificultat diferenta. Era sedença d'acuelhuda deth centre BTT, er establiment Copos, ei plaçada en nuclèu de Betren e se completarà damb sèt

Idillic circuit en Restanca-Colomèrs e presentacion des itineraris.

punts mès d'informacion e 10 punts de gessuda as diferent itineraris. Damb ua inversion de 42.000 èuros destinadi ara neteja e senhalizacion des itineraris, eth Conselh Generau dediquèc era passada primavera ath condicionament d'aguestes rotes, que ja son operatives. Eth centre BTT dera Val d'Aran ère oficialaments dubèrt dempús deth 1999. E dempús de tan de temps de demora, eth Conselh a optat per apostar mès decidaments pes dues arròdes. D'aguesta forma, des sèt itineraris senhalizats damb es que compdaue eth centre, ara dispasarà de 28 itineraris, e es 118 quilomètres circulables se convertiràn en mès de 450. Es rotes son creades entà tot tipe de public, e donques seràn dividides en quate nivèus de dificultat, diferenciadi per colors. Atau, es itineraris oscillaràn entre es 45 quilomètres qu'aurà eth mès long, enquias tres qu'auràn aqueri que transcorren apròp des nuclèus de poblacion. D'aguesta manèra, es rotes se poderàn hèr tan coma ua activitat familiara coma de caràcter esportiu. Eth Conselh a editat tanben un huelheton damb tota era informacion de besonh entà desvolopar damb garantias aguesta activitat, atau coma des diferent recorreguts.

Era enterpresa Copos se cargue dera mantenença basica des pis-

tes e de montar era infraestructura de besonh entà dar servici as ciclotouristes, coma pòt èster eth loguèr de bicicletes, dispasar de vestiaris o punts d'informacion, entre d'au.

E non deisham era bicicleta de montanha, pr'amor que *Pedals d'Occitània* ei era naua prepausa en rotes de BTT. Organizada pera enterpresa *Pedals de Foc*, era rota a un recorregut de 230 quilomètres que transcorren entre era Val d'Aran e Comminges, ena banda francesa. De hèr, era cultura occitana ei eth hui conductor deth recorregut. *Pedals d'Occitània* acumule un desnivèu de 6.000 mètres, superior ath dera rota *Pedals de Foc*, que transcor peth perimètre deth Parc Nacionau d'Aigüestòrtas. Era rota ei pensada entà hèr-se en quate dies, maugrat que, evidentaments, depenerà dera intensitat damb que se volgue hèr. En tot cas, eth recorregut ei especialaments desenhats entà reauçar es paisatges, er auviatge arquitectonic e era gastronomia occitana. Era poblacion de Vilamòs amasse era *Pedals de Foc* e *Pedals d'Occitània*, çò que balhe era possibilitat de hèr es dues rotes seguides. Açò òc, cau èster en forma, pr'amor qu'era acumulacion ei de 450 km. Era *Pedals de Foc* atreiguec en 2007 un totau de 1.300 personas, ua cifra que se demore superar enguan.

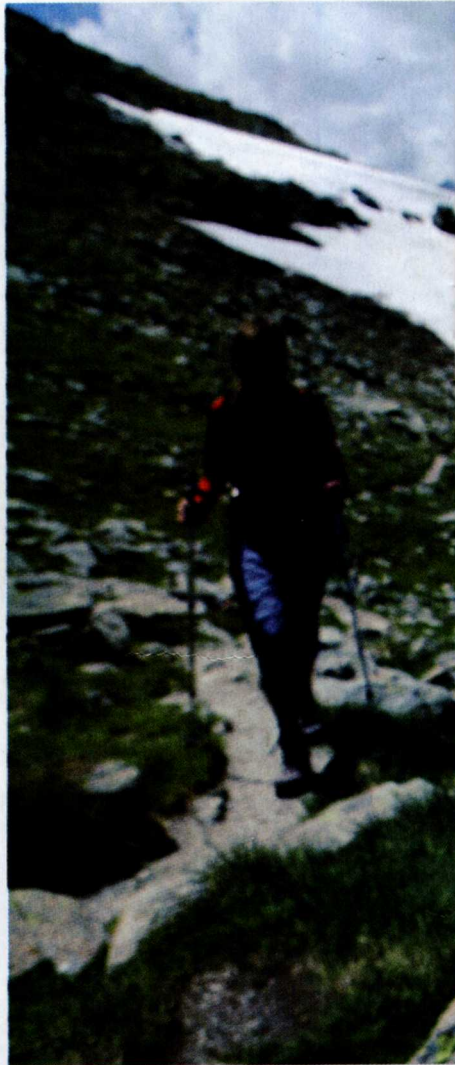
Colomers: Nauta montanha tà toti

per **Jaume Barrull Castellví**

FOTOS: MIKEL ARISTREGI

Salardú ei eth nuclèu de 'entès-ta de Naut Aran, municipi qu'engloba era part mès sud-orientau dera Val d'Aran, qu'a creishut a basa de dusaus residències d'un poder adquisitiu considerable. A diferència de fòrça d'alti cornèrs toristics mès, en aguesti pòbles s'a respectat un bastiment de pògues estances a basa de pèira, husta e pissarra. A viatges dilhèu massa perfècta, mès ara fin respectuosa damb era arquitectura originala. De Salardú cau destacar-ne Sant Andrèu, ua glèisa des sègles XII-XIII damb un majestuós campanau octogonau deth XV e era talha deth Sant Crist policromada deth madeish periòde. Era Mòla, a pè der arriu Garona, tanben represente ua mòstra d'engenharia civiu entà profitat era fòrça dera aigua en tempsi passadi. En aute costat der arriu auem de préner era pista (cer-

car es pannèus indicatius o demanar, non a pèrta) que s'en-hile peth bòsc dempús des Ombrèrs e passe apròp de Tredós, deth que n'auem una plan bona panoramica. D'aguest pòble tanben podem préner era madeisha pista, atau qu'era excursion a es dues gessudes. A compdar d'ací, eth camin se cale pera Val d'Aiguamòg, en tot passar apròp de Sant Pelegrí. Damb quinsevolh coche podem calar-mos en aguesta estreta e frondosa val atlantica que pòrte eth nòm deth madeish arriu e que guanhe nautada enquia arténher es Banhs de Tredós (uns 9 km), un petit otèl e balneari fòrça acuelhedor e fòrça exclusiu plaçat quan era val s'agranís, en tot dar pas ara entrada naturau ath circ de Colomers. Ací mos cau deishar eth coche, de junhsèga a seteme sonque se pòt contunhar a pè o damb eth servici de Taxis que mos permet guanhar es lèu quate quilomètres que i a en-

Dempús der ascens, un meritat repaus en refugit de Colomers.

DONADES TEQUINES

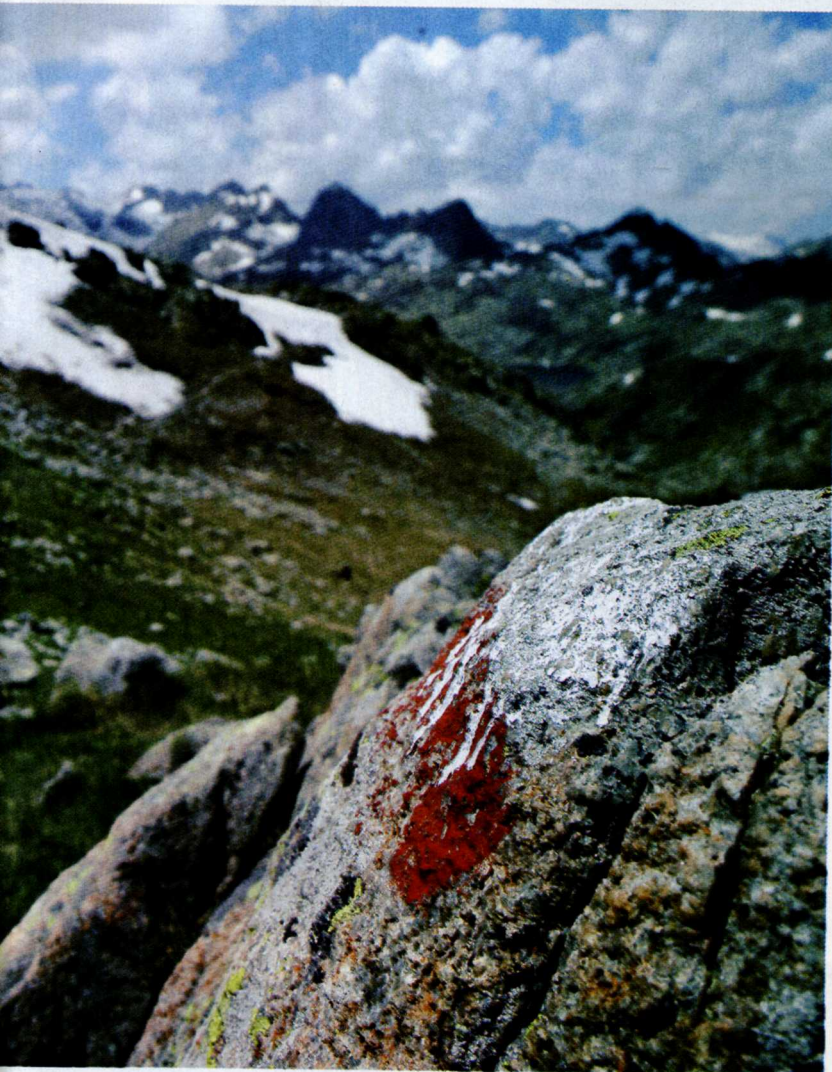
SALARDÚ – BANHS DE TREDÓS
(9 KM DE PISTA, 20' DAMB COCHE TORISME)

BANHS DE TREDÓS – FINALI DE PISTA
(4 KM DE PISTA, 45' EN TOT CAMINAR O
SERVICI DE TAXI)

FIN DE PISTA – REFUGI COLOMERS
(45' EN TOT CAMINAR)

A COMPDAR DETH REFUGI, DIJÈRSER ROTES
DE TOTI ES NIVÈUS PERA ZÒNA.

DESNIVÈU ACUMULAT DES BANHS DE
TREDÓS ATH REFUGI DE COLOMERS. 450 M.

quiara fin dera pista, un trajecte doç entà cauhar motors se decidim hèr-lo a pè. Tant s'auem prenut un taxi coma s'auem anat en tot caminar, ara fin trobam un pannèu indicatiu entath refugi de Colomers, ua tralha que non a pèrta (en tot seguir es hites e eth camin evident) e que mos condusís ath madeish estanh. Colomers ei un des refugis mès grani dera zòna, plaçat dehòra deth Parc Nacionau d'Aigües-tòrtas, punt de gessuda de nombroses excursions pera zòna e etapa obligada des Carros de Foc (rota pes refugis dera zòna deth Parc). Eth Lac Major de Colomers, bastit enes ans cinquanta pes companhies hidroelectricas, (era modernizacion naturau des ancianes mòles entà profitar era fòrça dera aigua), ei connectat per enòrmes canerades sosterranhes damb er Estanh de Montcasau o eth Barratge de Saboredo. Eth refugi, gran e damb infraestructura entà quaranta places de lhet, ei un idillic punt de gessuda entà hèr diuèrses rotes circularas pes lacs de Colomers, jos eth Circ deth madeish nòm. Es majestuosas montanhes de Travessani, Colomers, Sendrosa, Ratera e Saslòses configuren un paisatge circular e espectacular, d'arròca granitica, plapat per desenes de lacs e estanhs (Mòrt, Long, Obago, Pòdo, Gelat...) Que permeten mòirse per camins de petit recorregut e demorar encantadi pes cornèrs bucolics entà descorbir atau era fòrça deth pirenèu mès vèrge e ath madeish temps accessible. Dempús de passar era jornada pera zòna, eth retorn ei peth madeish camin e podem optar un aute viatge peth Taxi (que prèviaments auram pactat) o entà caminar, qu'ara ei baishada

UA DES ROTES ENTÀ
RECÓRRER ES
PIRENÈUS QUE MÈS
ACCEPTACION A EI
ERA 'PEDALS DE
FOC', DAMB
GESSUDA E
ARRIBADA EN
VIELHA. UN GROU
DE CICLISTES DE
MOLLERUSSA MOS
EXPLIQUEN ERA
AVENTURA

per J.M.Ribes

Èm es Mollerbikers, un grop de ciclistes de Mollerussa. A principis d'aguest ostiu siguérem en Pirenèu en tot hèr era *Pedals de Foc*, ua longa rota damb bicicleta damb era que pòs describir era gran immensitat des montanhes. Arribèrem en Vielha eth diuendres dia 6 de junh entà passar era net en Otèl Pirenne, lòc a on a londeman peth maitin mos arrecuelherie un minibus entà deishar-mos ena boca sud deth tunèl de Vielha, punt de gessuda. Abantes, mès, mos atregèren eth materiau que se da a ciclistes que van a hèr era *Pedals de Foc*, e que cònste d'un libre de rotes, damb eth qu'ei lèu impossible perder-se, e que cau sagerar enes diferenti pòbles, segontes i passes. Tan-

ben mos dèren un morralet e ua botelha entara bicicleta. Abantes de gèsser, donques, mos calec mercar eth prumèr contraròtle, que se trobaue en madeish otèl. Darrèri preparatius, fòto de gessuda... E a pedalar!!!

Aqueth dia ja siguec fòrça moigut: arrius, sauts d'aigua, arribents, camins, fòtos e mès fòtos... Arribèrem en pòble de Vilaller. Sonque portàuem 21 km. Mos demoraue ua pujada entà arténher eth Còth de Serreres. T'encorrajue saber que lèu començaríem a baishar. Ère çò que te daue ànims. En quilomètre 40 arribèrem a Iran, a on mos demoraue eth dusau contraròtle, en Casa Joanot. Era següenta arturada ère era nòsta prumèra mètta: Gotarta. I arribèrem en tot passar peth Còth de Sant Salvador. A londeman mos demoraue ua etapa que

tanben ère fòrça complèta. Començau en tot pujar. En tot ascendir eth Còth de Sas, parèrem en Castellars entà mercar eth tresau contraròtle. Ara seguida mos demoraue uns longui arribents que se harien un shinhau pesadi e qu'auien fin en Còth d'Òli.. Sonque mos mancauen 8 km de baixada, entà arribar fin finau ar Otèl Vall Fosca de Molinos entà passar era net.

Eth deluns arribaue era etapa reina. Començauem en tot passar per Torre de Cabdella, a on en un petit talhèr i auie eth contraròtle 4. Ua long arribent mos demoraue, infinides padenes que mos hègen a pujar enquia ua gran nautada, en tot deishar eth pòble cada viatge mès enjós. Segürem en tot pedalar enquia arténher eth tet dera *Pedals de Foc*, eth Còth dera Portella, a 2268 m.

e foc”

Rota 'Pedals de foc': De Vielha a Vielha en tot recórrer es Pirenèus.

Un còp artenhut eth Còth dera Crotz der Eixol, plaçat ena val d'Espòt, començaue era descenuda. Arribèrem a pè de pistes, ena aubèrja es Daines, a on mos demoraue eth contraròtle 5. Sonque quedauen dues etapas. Er inici siguec damb solei, en tot passar per Jou e Son, a on parèrem a mercar eth sagèth deth contraròtle 6. Ara seguida desbocariem ena pista deth Calvari, un dralhòl plan polit entàs amants des trialères. Arribèrem en refugi deth Gerdar, a on comencèc a plòir de valent. Mos tocaue mercar eth contraròtle 7, abantes de reprèner eth camin. Un tram en òbres, a on mos hangassegèrem enquia naut, entà arribar en Boren, a on mos refugièrem dera ploja. Quan era tempèsta hloishèc, seguïrem en tot pedalar damb eth punt de guarda fixat en Montgarri. Prumèr per carretèra, en tot passar per Isil e Alòs d'Isil, e ara seguida en tot prèner un camin que se calaue ena Val d'Aran, e en tot passar peth costat der arriu, en tot traussar bèri prats e en tot contemplar eth fantastic paisatge arribèrem en Montgarri, en tot saber qu'a londeman calie gaudir ath maxim pr'amor qu'ère era darrèra etapa. Comencèrem en tot pujar enquiath parcatge deth Plan de Beret. Sonque quedaue era baishada. Entà acabar, uns quilomètres de carretèra que mos amiauen tà Vielha, punt de gessuda e arribada. Ena botiga de Pedals/Carros de Foc mos demoraue Pep, un des organizadors, que mos merquèc eth nauau e darrèr sagèth deth contraròtle, e un mailhòt que mos acredite conforme auem realizat era *Pedals de Foc*. An estat uns dies fantastics.

Aguesti ciclistes de Mollerussa recomanen era 'Pedals de foc'.

Un mainatge deth carrèr abraça un sac de plastic. Les venen a 900 riels eth quilò, uns 17 centims d'èuro.

Bèca Fòtopres er

per Anna Sàez

FOTOS: MIKEL ARISTREGI

Dempús de dus ans en Aran, eth fòtoperiodista Mikel Aristregi dèishes era Val entà emprèner un long viatge tà Ulaanbaatar, caplòc de Mongolia. Era fundacion La Caixa li a concedit ua des prestigioses bèques Fòtopres entà pr'amor de realizar un reportatge sus es mainatges e mainades que viuen en carrèr en aguesta gran ciutat asiatica. Se tracte d'un trabalh malaisit, donques qu'obligarà ath fòtoperiodista basc a guanyar-se era confiança d'uns mainatges e mainades enduridi pera sua malaisida situacion personau, que les obligue a

refugiar-se des temperatures extrèmes der iuèrn de Mongòlia enes escoladers. Mès a Mikel Aristregi li shauten es rèptes. Ja ac demostrèc damb eth magnific trabalh *Rue 24, Phnompenh (Kampuchea)*, que li valec eth prèmi Nau Talent FNAC 2006. Eth fòtograf d'Aran ath dia retratèc damb ua gran sensibilitat era duretad d'ua enfància que non coneish cap era innocència. Mikel non volec furgar era herida des misèries d'aguesta mainadera, senon mostrar era sua cara mès umana. Atau coma es laci estreti, prigonds e sincèri que s'establien entre es diferenti membres de cada petit grop. Uns clans tan primitius, coma

eth pròpri instint de suberviuença. Eth fòtoperiodista mos mòstre istòries tan quotidianes coma plees de dramatisme enes qu'aguesti eròis anonimi s'afrenten ara hame, ara addicion as drògues, ath sètge sexau des toristes, ath transit... Mès ac hè damb eth guardar d'un artista. Sonque atau se compren que non i age ua soleta imatge escabrosa. Plan ath contrari, Mikel arthen transformar en poesia aguest submon. E, çò qu'ei mès important, arthen que quauquarren se mos volude per laguens. Volem contunhar en tot èster complices d'aguesta realitat e campar entà un aute costat? Ja non podem hèc. Felicitacions, Mikel.

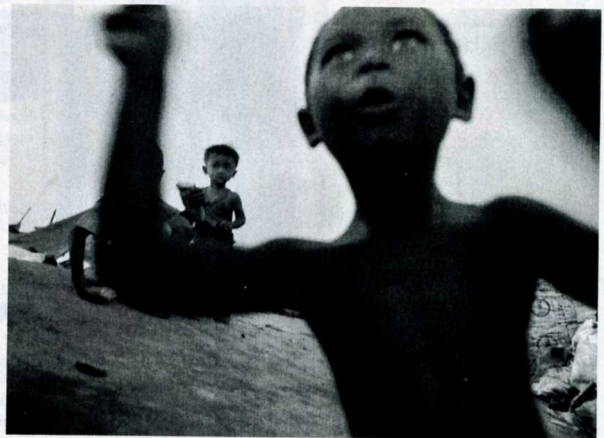

Un mainatge camine peth carrèr 105 cauçat damb sabates de hemna.

ntà Mikel Aristregi

Èth fòtoperiodista basc Mikel Aristregi.

Mainadera en tot jogar en un depaus de lordères.

ENA ANTARA

per Josèp Loís Sans

Director deth programa entara
creacion dera oficina Occitan en
Catalonha

Jaime I

Enguan ei eth 800 aniversari deth neishement deth rei Jaime I, simbèu de Catalonha. Neishec en Montpelhièr en 1208 en plea crotzada contra es occitans, e siguec educat peth enemic d'Occitània Simon de Montfort. Ere hilh deth gran Peir eth Catolic, que siguec Rei de Catalonha e Occitània. Era sua mair ère Maria de Montpelhièr. De petit Jaime parlaue occitan e de gran renoncièc as territòris d'Occitània e siguec un brave conqueridor deth sud de Catalonha. Ara era vila de Montpelhièr e era Region Languedoc Rousilhon li an hèt un onomatge en tot meter-li eth nòm a un edifici qu'acuelh diuèrses institucions. Er

edifici siguec inaugurat eth dia 2 de hereuèr, dia deth neishement de Jaime, peth President dera Region e era Alcaldesa de Montpelhièr. En sòn interior i a eth Casal d'Occitània qu'acunhère moviments occitanistes fòrça importants, coma era Confederacion de Calandretes, que tant bon trebalh estan desvolopant en benefici der occitan e dera educacion, eth Centre de formacion professional occitana, qu'assigure ua solida formacion d'adults, e d'auto. Er edifici ei emblematic, ben plaçat, ath cant der arriu, en ua zòna ampla e vistosa, damb ua preciosa plaça ath cant, dedicada ara revolucion francesa,...

Mès i an causes que semblen hètes damb segones intencions o que dificilament encaishen damb tot aguest posicionament de respècte. Ar edifici li an metut eth nòm de "Espace Jacques 1er d'Aragon"; eth nòm fòrça vistós e en un panèu ben desenhât, sonqu'ei en francés, ignorant era sua identificacion damb Catalonha, e sonqu'an identificat Aragon. Finalaments a mès des organizacions occitanistes senhalades en sòn interior tanben i an *la casa de España, la colonia espanhòla de Montpellier, la associacion franco-colombianne de Montpellier e Montpellier Cuba Solidarité*. Açò qu'ei França!

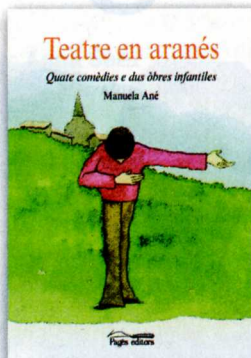
www.pageseditors.com
ed.pages.editors@cambrescat.es

Pagès editors

Garona
Libres
en aranés

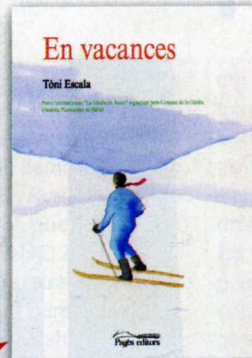
Libres en occitan dera Val d'Aran

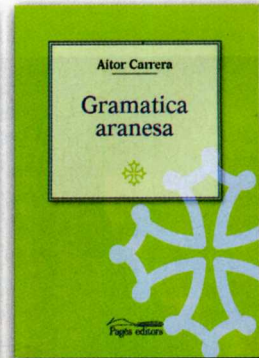
**Teatre en
aranés**
Manuela Ané

Solitud
Víctor Català

**En
vacances**
Tòni Escala

**Gramatica
aranesa**
Aitor Carrera

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida - Tel. 973 23 66 11- Fax 973 24 07 95

DICCIONARI

A

Abonatge: abonament
Aluquets: llumins
Amèties: ametlles
An: any
Andús: Ambdòs
Annau: anual
Arradim: raïm
Arrat: ratolí
Arténher: aconseguir
Aueràs: avellana
Autoctòn: autòcton
Auviatge: patrimoni

B

Banèra: càntir
Beleta: bleda
Beletarraba: rave
Besonh: necessitat. *Auer de besonh:* necessitat
Bièra: cervesa
Bò: bou

C

Camalhon: permil
Campar: mirar, observar
Can: gos (familiament, *gossè*)
Cariòt: carretó
Carrolha: pinya
Carròta: pastanaga
Casalèr: casolà
Casset: cassó
Cauhar: escalfar
Caulet: col
Caulet-flor: coliflor
Cedes: pèsols
Cerèr: celler
Cerides: cireres
Chicolate dellit: xocolata desfesta
Cistalha: cistell
Codinar: cuinar
Coget: carbassó
Cojardet: carbassó
Coquilhons: bunyols
Condar: contar
Cuelhuda: collita
Culhèra: cullera

D

Delir: fondre
Davantau: davantal
Doc: dolços

E

Emplir: emplenar
Entifonar: adornar
Escampa: escombra
Escarchòfa: carxofa
Escara: nou
Espinards: espinacs
Esquera: esquellot

F

Farrat: galleda
Fistonar: adornar

Flaira: olor
Fricòt: guisat

G

Gambaròt: gamba
Garia: gallina
Gelèra: congelador
Gèu: gel
Ginver: julivert
Gormandaria: laminadura

H

Haragues: maduixes
Haues: faves
Hèira: fira
Hèr punt: oposar
Hèsta: festa
Hestejada: festival
Higa: figues
Homatge: formatge
Hometh: fogó
Horèria: forn de pa
Huec: foc

I

Iranja: taronja
Iuèrn: hivern

L

Langoissa: llangonissa
Laurada: conreu
Léser: lleure
Lèit: llet
Leituga: enciam
Lèu: aviàt
Lhet: llit
Lit: ànec

M

Mairam: bestiar
Mair-sénher/Mairia/Mia: àvia
Maitiada: marinada
Malastre: adversitat
Mesteriau: artesanal
Mèu: mel
Milhòc: blat de moro
Mochet: caramel
Morralet: mobilla
Mòs: entrepà
Muscles: musclos

O

Obtir: obtenir
Oelham: bestiar oví
Ostalèrs: hostalers

P

Padelon: paella gran
Padena: paella
Paishèra: rec
Pairin/ pair-sénher/pin: avi
Panet comut: croissant
Paom: gall fer

Pescajon: crèpe
Peberòt: pebrot
Peïra: pedra
Peisheus: pastures
Pinhons: pinyons
Plasent: agradable
Planvenguda: benvinguda
Plen: ple, complet
Porcèth: garrí
Poric: Pollet
Poth: gall

Q

Quauque: quaugua, quauqui...: algun, alguna, alguns.
Que: en alguns casos no té traducció i només indica una afirmació. *Que i a un arramat de lengües:* hi ha una bona colla de llengües.

S

Saboneta: sabó
Sajar: intentar
Sanglièr: porc senglar
Sanfoèn: alfals
Sason: temporada, estació de l'any
Sau: sal
Sauvar: guardar
Semialha: llavor
Serpilhèra: pal de fregar
Sètia: plat
Shivau: cavall
Shantièr: tasca
Sonque: només. *Non existís sonque en..* Només existeix a ...; *pas sonque:* no només.
Sòs: diners
Suenhar: atendre
Sustot: sobretot

T

Tavelha: mongeta
Tistèth: cistell
Totun: de tota manera, tanmateix
Trapar: trobar
Trauèssa: travessia
Tortièth: tortell
Tovalhon: tovalló
Truèita: truita de riu
Truha: patata

U

Uart: hort
Ueus: ous
Usança: costum
Utis: eina

V

Vaishèra: vaixela
Veiraria: vidreria
Vèner: vendre
Vop: guineu

VA DE LENGUA

per Aitor Carrera

Professor de lengua e lingüística occitanes ena Universitat de Lhèida

Ègua e cavala

Ena Val d'Aran ue i a dus mots que hèn arrepòrt ara femèla deth shivau. Er un qu'ei ègua. Er aute qu'ei cavala. Que son dus mots que son emplegats en espacis territoriaus diferenti, e que corresponen a estrats lingüistics tanben diferenti. Eth mot ègua qu'ei emplegat sustot ena partida nauta d'Aran, deth temps que cavala aparten sustot a Baish Aran.

Enes dus terçons centraus (Marcatosa e Castièro) que coabiten toti dus, encara que de còps i a ua cèrta preferéncia per cavala (qu'ei, d'un aute costat, era forma deth framós poèta aranés Jusèp Condò). Ègua, que se pronóncia coma s'aguésse dues gg (lèggwal), siguec registrada en Casau per *Atlas Linguistique de la Gascogne*.

Qu'ei un mot que ven deth latin EQUA, qu'a descendents en endrets vesins des Pirenèus gascons, a on se pòt entèner ègua –parièr qu'en aranés– o ben formes coma èga, ièga o iègua. Mentre qu'es derivats de EQUA son formes recessives emplegadas en un territòri de mès en mès petit, cavala qu'ei ua forma expansiva emplegada en un territòri de mès en mès gran.

Non ei cap ua paraula autoctòna en gascon, mès importada de delà de Garona, mès qu'ei ben arraïtzada lèu pertot, e a hèt a amendrir fòrça es domenis des descendents deth mot latin EQUA en dialècte sud-occidentau der occitan.

ERA COMA DERA ÈGUA

En Aran, per exemple, en tot pujar per Garona, cavala qu'a arthenhut de conquistar era partida baisha, mès non pas era partida nauta. Aquerò que vò dèder qu'era forma ègua s'ère emplegada en tota era Val d'Aran. En Bausen, plan lonh des pòbles aranesi que diden ègua, qu'existís encara un endret que s'apèra *era Coma dera Ègua*.

Productes catalans, qualitat en **versió original.**

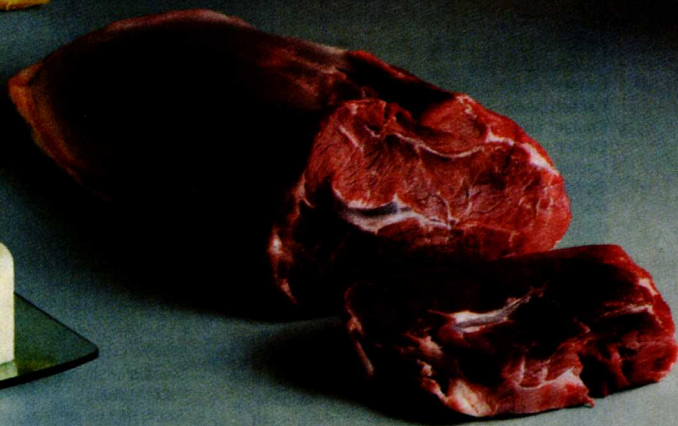
Generalitat de Catalunya
Departament d'Agricultura,
Alimentació i Acció Rural

DOP Formatge de l'Alt Urgell i La Cerdanya

DOP Vedella dels Pirineus

DOP Mantega de l'Alt Urgell i La Cerdanya

CATALUNYA. VERSIÓ ORIGINAL.

Les DOP i les IGP són distintius oficials reservats a productes típics arrelats a una regió que els proporciona un caràcter específic i un sabor inimitable. Són el resultat de l'estreta relació existent entre el producte, l'entorn i el talent humà.

www.versiooriginal.cat

